

به ناوی خوای گه و رهو میهره بان

به ناوی گه له وه

نه نجومه نی نیشتمانی کوردستانی عیراق

ژماره ی بریار: ۲۹

میژووی بریار: ۲۰۰۰/۱۲/۷

((بریار))

پشت به حوکمه کانی بریگه (۱) ی ماده ی (۵۶) له یاسای ژماره (۱) ی هه مواریکراوی سالی (۱۹۹۲) و، له سه ر داواکاری ژماره ی یاسایی ئەندامانی ئەنجومەن، ئەنجومەنی نیشتمانی کوردستانی عیراق له دانیشتنی ژماره (۱۹) ی رۆژی (۲۳/۱۱/۲۰۰۰) یدا بریاری ئەم یاساکارییه ی خواره وه ی دا :

یاسای ژماره (۱۲) ی سالی (۲۰۰۰)

یاسای سه ندیکای ئابووریناسانی هه رییمی کوردستانی عیراق

ماده ی یه که م :

مه به ست له م واژانه ی خواره وه ماناکانی ته نیشتمانیه :

- . هه رییم : هه رییمی کوردستانی عیراق .
- . سه ندیکا : سه ندیکای ئابووریناسان .
- . ئەنجومەن : ئەنجومەنی سه ندیکاکه .
- . نه قیب : نه قیبی ئابووریناسان .

ئابووریناس : هه موو ئەندامیکه له سه ندیکاکه دا ، بروانامه یه کی له زانسته کانی ئابووریدا هه بی له به کالۆریوس که متر نه بی یان هاوتای به کالۆریۆس بیّت .

هه لّسوراندنی پیشه : به پیی حوکمه کانی هه لّسوراندنی پیشه، له پیشه که دا که وتبیته کار .

به شی یه که م

دامه زانندن و ناما نه که کان

دامه زانندن

ماده ی دووم :

۱. به پیی ئەم یاسایه ، سه ندیکایه که به ناوی سه ندیکای ئابووریناسان ، له هه رییدا داده مه زری ،

شه خسییه تی مه عنه ویی خۆی ده بی و له دارایی و ئیداره ی خۆیدا سه ره به خۆیه ، باره گاکه شی له هه ولیری

پایته ختی هه رییدا ده بی و ده شتوانی له مه لّبه ندی پاریزگاکانی هه رییدا لق بکاته وه .

۲. به رهمهندی وهزارهتی دارایی و ئابووری دهستهیهکی ئامادهکار پیک دههینری له (۱۵) ئابووریناس که متر نه بی بۆ ته یارو ئاماده کردنی کۆنگره ی گشتی و سه ره رشتی هه لبژاردنی گشتی سه ندیکا له ماوه یه کدا که له سی مانگ نه ترازی .

مادده ی سییه م :

ئامانجی سه ندیکا وه دیهانینی ئه مانه یه :

۱. له پشت گرتنی حکومه تی هه ریم و پیرۆی دیموکراسیدا به شداری ده کاو ، بۆ راگرتن و پته کردن و به ره و باشتر بردنی فیدرالیه تیش ، ده بیته پشت و په نا .
۲. به زرکردنه وه ی سه وه یی و پیشه یی و زانستی و کۆمه لایه تی و ته ندروستی ئه ندامه کانی .
۳. ئاسانکردنی ریگای کارکردنی له باروگونجاو بۆ ئه ندامه کانی .
۴. ریکخستنی پیوه ندیی نیوان ئه ندامه کان و ، پیوه ندیشیان له گه ل لایه نه حکومی ئه هلییه کانی هه ریم و ، داکۆکی کردنیش له مافه کانیان .
۵. هاوکاری کردن له گه ل دهسته و ده رگا و کۆمه له و سه ندیکا کانی دیکه ی هه ریم که ئامانجه کانیان له گه ل ئامانجه کانی سه ندیکا که دا یه ک ده گرنه وه .
۶. مسۆگر کردنی ئاسووده یی دوا روژی نه خووشی پیری و زه بوونی بۆ ئه ندامه کانی .
۷. بزاڤ پیدان و ، نه دانی لیکۆلینه وه ی زانستی ، بۆ ئه وه ی له فراژوکردنی (التنمییه) ئابووری و ئاوه دانکردنه وه ی کوردستاندا به شداری بکات .

خۆنوسین (ئینتما) و ئه ندامیتی

مادده ی چواره م :

شه رتو شه رتی ئه ندام ئه مانه یه :

۱. هاوالاتی هه ریم یا نیشه جیی هه ریم بیته .
۲. به جینایه تیکی غه یه سه سیاسی حوکم نه درابی ، یان به جونحه یه کی شه ره فنه نگین حوکم نه درابی .
۳. له زانسته ئابووریه کاندایه پروانه یه کی هه بی له به کالۆریۆس که متر نه بی یان هاوتای به کالۆریۆس بیته

مادده ی پینجه م :

۱. ئینتما له سه ندیکا دا ، به داواکردنیکۆ نووسراو ده بی ، هاویپچ به لگه نامه گه لی پیویستی له گه لدا بی و بدری به نه قیب .
۲. داواکارییه که له ماوه ی پازده روژدا که له روژی تو مارکردنیه وه له سه ندیکا ده ست پیده کا ، ده خریته به رده می ئه نجومه ن ، ئه نجومه نیش ، ده بی له و ماوه یه دا بی پینتیه وه ، خو ئه گه ر هات و ئه و ماوه یه تیپه ری و ئه نجومه ن نه ییرییه وه ، ئه وه ، له و باره دا به قبول کراو داده نری .

٣. ئەنجومەن بە بریارێ ، هۆی دیاریکراوی تێدا بێ ، بۆی هەیه داواکاری ئینتەما بداتە دواوە ، داواکارەکش بۆی هەیه ، لەماوەی (٣٠) رۆژدا ، کە لە رۆژی تەبلیغەو دەست پێدەکا لە دادگای پێداچوونەو هەریمدا تانە ی بگری ، ئیدی ، بریار ، بریاری دادگایەو دەبدریتەو .

ماددهی شهشم :

١. ئابوونە ی ئینتەما لە سەندیکا دا بۆ ئەندام (٣٠) دینارە .
٢. ئابوونە ی بەشدار بوونی سالانە (٢٠) دینارە ، دەبێ لە ماوەیەکیشدا بدری کە هەموو سالێ لە مانگی شووبات نەترازی . ئەگەر ئەندام لە کاتی دیاریکراو ئابوونە کە ی نەداو ، دواکەوت ، ئەو ، لەو بارەدا (٥٠٪) ی ئابوونە ی بەشداربوونە کە ی غەرامە ی دێتە سەر . خۆ ئەگەر هات و ، دوو سالێ بانەو بان یەک ، بەبێ مەزەرەتی بەجێ دوا ی خست ، ئەوا ، ناوی لە تواماری ئەندامان رەش دەکریتەو .
٤. ئەو هە ی ئابوونە ی سالانە ی نەدابی لە هەلسوراندنی پیشە کە قەدەغە دەکری .

ماددهی ههوتهم :

١. بە پێی ئەم یاسایە ، ئەو هە ی ئەندامی ئەم سەندیکایە نەبێ ئیلتیزاماتی خۆی بەجێ نەهێنای نابی پیشە کە هەلسورپینی .
٢. دایەرە رەسمی و نیمچە رەسمیەکان هەر ئابووریناسی لەسەر ئیش دابمەزرینن یان هەر ئیشیکێ تری پێ بکەن ، دەبێ وینە یەک لە فەرمانی دامەزراندنە کە ی بنین بۆ سەندیکا .

ماددهی ههشتهم :

بەشداربووەکان :

ئەم کەسانە ی خوارەو ، بۆ سوود وەرگرتن لە شارەزاییان ، یان ، بۆ ئەو هە ی سوود لە بزاقی سەندیکا کە وەرگیرن ، دەشی بە بەشداربوو وەرگیرین :

١. ئەو ئابووریناسە بیانیانە ی شەرتوشرۆتی ماددە ی چوارەمیان تێدا فەراھەمە و نشینە ی کوردستانی عێراقن .
٢. ئەوانە ی بڕوانامە ی بالایان هەیه و لە کاروباری ئابووری یان دارایی یان بازرگانیدا ، بۆ ماوەیەکی ئیشیان کردبێ لە پینچ سال کە مەتر نەبێ ، بە شاھیدی حکومەت ، یا بە شاھیدی شیرکە تیکی هاویشک (شرکە مساهمە) یا شیرکە تیکی خاوەن بەرپرسییەکی دیاریکراو ، بە مەرجی شەرتو شرۆتی ئەھلیە تیشیان تێدا فەراھەم بێت .

ماددهی نۆیهم :

دەشی بە بریارێ لە ئەنجومەنی سەندیکاوە ، دەزگا و هیئەت و دامەزراوی ئابووری و پیشەسازی و بازرگانێ و کشتوکالی و دارایی و ئیداری ، بە ئەندامی فەخری (ئەندامی شاناز) ، بە ئابوونە یەکی بەشداربوونی رەمزی کە لە هەر حالە تیکدا ئەنجومەنی سەندیکا دیاری دەکا ، وەرگیرین .

ماددهی دهیهم : رۆژنامە ی وهقايعی كوردستان

بەشداربووەکان و ئەندامە شانازەکان مافی ئەو یان نییە لە کۆبوونەو وەکانی دەستە ی گشتیدا ئامادە ببن ، یان بۆ ئەندامی ئەنجومەنی سەندیکا خۆیان پالێون .

ماددهی یازده :

ئەندام لەم بارانەیی خوارەوه سیفەتی ئەندامییتی نامینی :

- أ. مەرگ .
- ب. دەست لە کارهەلگرتن .
- ج. بە بریاری ئەنجومەن ، شەرتی لە لە شەرتوشروتی ئەندامییتی لە دەست دابی .

بەشی دووهم

پیکهینهکانی سەندیکا

ماددهی دوازده

سەندیکا لەمانە پیک دیت :

۱. هەیه (دەستە) گشتی .
۲. ئەنجومەنی سەندیکا .
۳. لیژنەیی زەپتی (الأنضباط) .
۴. لقهکانی سەندیکا لە پارێزگاگان .

ماددهی سیازده :

۱. دەستەیی گشتی بەپێی ئە یاسایە لە هەموو ئەو ئەندامانە یا هەموو ئەو نوینەرانە (المندوبین)ی که ئیلتیزامی خویان بە جیهیناوه پیکدیت . دەستەیی گشتی بە بالاترین دەسەلاتی سەندیکا لە قەلەم دەدری ، لە رۆژی هەلبژاردنەکهوه هەر سێ سال جارێ لەسەر بریاری ئەنجومەن و داواکاریی نەقیب کۆبوونەوهی گشتی و ئاسایی خۆی ، لە بارهگای سەندیکادا ، بۆ هەلبژاردنی نەقیب و هەشت ئەندام و دوو ئەندامی یەدەگ ، بۆ ئەندامییتی ئەنجومەن ساز دەدا .

(نصاب)یش بە ئامادەبوونی زۆرینەیی ئەندامانی ناوونوسراو ، یا زۆرینەیی نوینەران دیتەجی . ئەگەر نیصابیش نەهاتەجی ، ئەوا دواي بەسەرچوونی پارزده رۆژ بەسەر کۆبوونەوهی یەکه مدا هەلبژاردن لە کات و جیگەیی دیارکراودا دەست پێ دەکا . لەم بارەدا نیصاب ، بە ئامادەبوونی سییهکی ئەندامان ، یا نوینەران دیتەجی ، دەنا ، ئەگەر نەهاتەجی ، ئەوه لەم بارەدا ئەنجومەنی پیشتر بۆ خولیکی تریش بەر دەوام دەبی .

۲. ئەگەر ژمارەیی ئەندامانی سەندیکا لە (۵۰۰) پینج سەد ئەندام زیاتر بن ، ئەوه هەلبژاردن لەم بارەدا ، لە ریگەیی نوینەران (المندوبین) وه دەکرێ ، ریزەیی نوینەرانی تیش لە لایەن ئەنجومەنەوه یا لە لایەن جیگری ئەنجومەنەوه دیاردەکرێ بە ئاندامانی ئەنجومەنی سەندیکا که شهوه .

ماددهی چوارده :

۱. ئەگەر سییهکی ئەندامانی دەستەیی گشتی ، وای بە باش برانن که دەستەیی گشتی بانگهێشت بکری کۆبوونەوهیەکی نا ئاسایی ساز بدا ، یان ئەنجومەن بە بریاریکی هۆدار داوای ئەو کۆبوونەوهیە بکات ،

٢. ئەگەر بە ھەر ھۆبێ ، جیگای نەقیب چۆل بوو ، ئەوا جیگرەكەى جیگای دەگریتەو ، خۆ ئەگەر جیگای جیگرەكەش چۆل بوو ، ئەو لەو بارەدا سكرتێر جیگای دەگریتەو بە مەرجی باقیمەنى ماوەى خولەكە لە سالیكى تەواو كەمتر نەبێ .

٣. ئەگەر جیگای زۆرینەى ئەندامانى ئەنجومەن چۆل بوو ، ئەو ئەنجومەن دەبێ بانگهێشتى دەستەى گشتى بکات بۆ كۆبوونەوێ هەلبژاردنى ئەوانەى جیگاكانیان دەگرنەو ، بەهەمان ئەو شیوازەى كە لەم ياسایەدا ھاتوو ، بە مەرجی باقیمەنى ماوەى خولەكە لە سالیكى تەواو كەمتر نەبێ .

ماددەى نۆزەه :

ئەگەر ئەندامێكى ئەنجومەن لە سالیكدە لە سێ دانیشتنى بانەو بانەكدا ، یان پینج دانیشتنى جیاجیادا بەبێ مەعزەرەتیكى بەجێ دیارنەبوو ، ئەو ، وا لە قەلەم دەدرێ كە خۆى لە كاركێشاو تەو

ماددەى بیست :

ئەنجومەنى سەندیکا ئەم دەسەلاتانەى ھەیه :

١. ئامادەکردن و تەسدیقکردنى بودجەى سالانە و حسابکاریى كۆتایی .
٢. بە پێى ماددەى سییەمى ئەم ياسایە ، بۆ وەدیھانىنى ئامانجەكانى سەندیکا كۆشش دەكا .
٣. پینشیاری لە بارەى ھەموارکردنى ياساو پێرۆى سەندیکاو پینشكەش بە دەستەى گشتى دەكا .
٤. ھەموو بڕیارەكانى دەستەى گشتى دەخاتە كار .
٥. كارگوزارەكانى سەندیکا دادەمەزرىنى و كرییان دیاری دەكات .
٦. سەیری داواكارىیەكانى ئینتەما دەكاو ، وەرگرتنى ئەندام و بەشداریبووھەكانیش ئیقرار دەكا .
٧. لە حالەتێكدە ، كە نەقیب نوینەرایەتى نەكا ، ئەنجومەن یەكێ ھەلەبژێرى كە لە لیژنە رەسمیەكان و ھى دیکەدا نوینەرایەتى سەندیکا بکات .
٨. پینشیاری دەربارەى ھەموارکردنى ياساكانى پینشە ئابوریەكان پینشكەش دەكا .
٩. ھە ر كیشەو شكاتیكى بۆ بیئت ھاوالەى لیژنە پێوھندارەكانى دەكات .
١٠. لەقەكانى سەندیکا لە پارێزگاكاندا دادەمەزرىنى .
١١. لیژنە گەلى لاوھكى (فرعیە) بۆ وەدیھانىنى ئامانجەكانى سەندیکا پێك دەھینى .
١٢. سەیری دەست لەكارەلگرتنى نەقیب یان ھەر ئەندامێكى سەندیکاو لیژنەكانى دەكاو دەپیرپینتەو ، بە مەرجی بیخاتە بەردەم دەستەى گشتى لە كۆبوونەوێ یەكەمیدا .
١٣. بە رەزنامەندى لایەنە پەيوەندارەكان بەخشش و باربۆ (الھبات والتبرعات) لە لایەنە ئەجنەبىیەكان قبول دەكا .
١٤. چاودیریكى حسابكارى دادەنى بۆ تەدقیقکردنى سالانە .
١٥. ئەوراقى ھەلبژاردن و بەلگەنامەى دیکە رێك دەخات و سەریەرشتى ھەلبژاردنیش دەكات .
١٦. بۆ ئاسانکردنى بەكارخستنى ئەم ياسایەو ئەو پێرۆیانەش كە بەپێى ئەم ياسایە دەردەچن رێنمایى دەردەكا كە لە گەلێاندا بگونجى
١٧. بە مولك كوردنى مولك و مال و خانووبەرە و قبول كوردنى بەخشش و دەسنگە (منح)ش ئیقرار دەكا .

١٨. مافی قهرز پیدان و قهرزکردن و پیشکەشکردنی یاریدهی داراییشی ههیه .

١٩. به پئی یاسای کۆمهلهکان و پیرۆکانیان ، یانه بۆ ئابووریناسان دادهمهزینیی و به پیرهشیان دهبا .

٢٠. ههندی له دهسهلاتهکانی خۆی دهبات به لیژنهکانی لق و نوینهرانی سهندیکاش له پارێزگه و قهزاکاندا .

ماددهی بیست و یهك :

نهقیب ئەم دهسهلاتانهی ههیه :

١. سهروکایهتی کۆبوونهوهکانی دهستهی گشتی و ئەنجومهنی سهندیکاش دهکات .

٢. بۆ ههر موعامهلهیهک ، کهوتبیتته لای مهرجهعی دادگایی و دهستهی رهسمی و نیمچه رهسمی و ئەهلی ،

نوینهرایهتی سهندیکا دهکا و تهسدیقی موعامهله و به لگهنامهگهلی سهربهسهندیکاش دهکا . بۆیشی ههیه

ههندی له دهسهلاتهکانی خۆی بدات به یهکی له ئەندامانی ئەنجومهنی سهندیکا .

٣. تهئیدی لایهنی توانستی دارایی سهربه سهندیکابووانیش دهکا بۆ مه بهستی کهفالهت.

ماددهی بیست و دوو :

لیژنهی زهپتی (الأنضباط) له سی ئەندامی ئەسلی و دوو ئەندامی یهدهگ پیکدههیندری که ئەنجومهنی

سهندیکا ههلیاندهبژیری .

ماددهی بیست و سی :

لیژنهی زهپتی دهتوانی ههر سزایهک له م سزایانهی خوارهوه بدا :

١. به ئاگاهینانهوه (الفات النظر) .

٢. ئینزار .

٣. قهردهغهکردن له ههلسوپاندنی پیشه بۆ ماوهی شهش مانگ .

ماددهی بیست و چوار .

برپارهکانی لیژنهی زهپتی ، ئەوهیان له باردا ههیه ، له ماوهی (٣٠) رۆژدا که له رۆژی تهبلهغهوه دهست پئی

دهکا ، له بهرهدم دادگای پیداجوونهوهی ههریمدا تانهی لی بدری ، ئیدی بریاری ئەم دادگایه به یهکجاری

دهیپرینیتتهوه .

ماددهی بیست و پینج :

١. کاروباری سهندیکا ، له پارێزگهکاندا ، لیژنهی لقی پارێزگهکه به پیرهی دهبات .

٢. لیژنهی لق له سهروک و دوو ئەندامی ئەسلی و دوو ئەندامی یهدهک پیک دی که ههر سی سال ، جاری ، به

دهنگدانی نهینی ههلهدهبژیردین ، به مهرجی پیشهکهیان بۆ ماوهیهک ههلسوپاندنی له (٣) سال که متر نهبی

ماددهی بیست و شهش :

لیژنهی لق ئەم دهسهلاتانهی ههیه :

١. برپارهکانی دهستهی گشتی و ئەنجومهنی سهندیکا دهخاته کار .

٢. خزمهتگوزارانی لق دادهمهزینیی و کرێیان دیازی دهکا .

٣. نوینهری دادهنی که له لیژنه رسمیهکاندا لق بنوینی .

٤. پيشنيار و ئامۆژگاری له باره‌ی کاروباری لقه‌وه ، پيشكەش به ئه‌نجومه‌ن ده‌كا بۆ ئه‌وه‌ی بریاری له‌سه‌ر
بدا .
٥. له چوارچێوه‌ی بوجه‌ی لقدا سه‌رف و خه‌رجی پيويست بۆ کاروباری لق ئه‌نجام ده‌دا و راپۆرتی دارایی‌و
حسابی كۆتاش پيشكەش به ئه‌نجومه‌ن ده‌كا .
٦. لیژنه‌ گه‌لی لق بۆ وه‌دییه‌انی ئامانج و مه‌به‌ستی سه‌ندیکا پێك ده‌هێنێ .
٧. ئه‌و ده‌سه‌لاتانه‌ش كه به‌پێی ئه‌م یاسایه ئه‌نجومه‌نی سه‌ندیکا پێی ده‌دا ، هه‌لیان ده‌سورپێنێ .

مادده‌ی بیست و جهوت :

دارایی سه‌ندیکا له‌م داها‌تانه پێك دێت :

١. ئابوونه‌ی ئینتیمای و به‌شداربوونی سالانه .
٢. ئه‌و ده‌سنگانه (المنح) ی كه لایه‌نه ره‌سمی و نیمچه ره‌سمیه‌كان پيشكەشی ده‌كهن و ئه‌و باربۆ (تبرعات) و به‌خششانه‌ش كه ئه‌ندامان و خه‌لكی دیکه پيشكەشی ده‌كهن .
٣. قازانجی ئه‌و ئاهه‌نگانه‌ی كه بۆ سوودی سه‌ندیکا سازده‌درین .
٤. قازانجی چاپه‌مه‌نی سه‌ندیکا .
٥. قازانجی ئه‌و پرۆژانه‌ش كه سه‌ندیکا دایانده‌مه‌زێنێ .
٦. مزو كړی ته‌ئیدی توانستی دارایی كه‌سانی سه‌ر به سه‌ندیکا و هی ئه‌و به‌شاهیدبوونه‌ش كه سه‌ندیکا
ده‌ریان ده‌هێنێ .

مادده‌ی بیست و ههشت :

لیژنه‌ی به‌رزه‌پتی له هه‌لسوراندنی کاره‌كانی خۆیدا به پێی ریساکانی یاسای به‌رزه‌پتی فرمانبه‌رانی ده‌ولت
ره‌فتار ده‌كا .

مادده‌ی بیست و نۆ :

مه‌ر ده‌قی پێچه‌وانه‌ی حوكمه‌كانی ئه‌م یاسایه بی‌ت ناخریته‌ کار .

مادده‌ی سی :

پيويسته وه‌زیره په‌یوه‌ندیاره‌كان حوكمه‌كانی ئه‌م یاسایه بخه‌نه کار .

مادده‌ی سی و یهك :

ئه‌م یاسایه له رۆژی بلاوكردنه‌وه‌ی له وه‌قایی کوردستاندا ، ده‌خریته‌ کار .

د . رۆژ نوری شاوه‌یس

سه‌رۆکی ئه‌نجومه‌نی نیشتمانی کوردستانی عێراق

ئهرشیفی رۆژنامه‌ی وه‌قایی کوردستان

www.mojkurdistan.com